ארבע מאה זוזי מן[א] חמרא לברת אייקר חמרא אמר רב יוסף רווחא ליתמי קריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא דהוה קמפסדה מזוני אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו איזילו ואמרו ליה לאבוכון דנייחד לה ארעא למזונה אתו לקמיה דריש לקיש אמר להו כל שכן שריבה לה מזונות אמרו ליה והא רבי יוחנן לא אמר הכי אמר להו זילו הבו לה ואי לא מפיקנא לכו רבי יוחנן מאונייכו אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו [ח]מה אעשה שכנגדי חלוק עלי אמר רבי אבהו לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוחנן אמר [א]למזונות ריבה לה מזונות אמר במזונות קצץ לה מזונות:

הדרן עלך נערה

אף על פי שאמרו בתולה גובה[ב] מאתים ואלמנה מנה [ב]אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה יוסיף [ג]נתארמלה או נתגרשה בין מן הארוסין בין מן הנשואין גובה את הכל רבי אלעזר בן עזריה אומר [ג]מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה [ג]רבי יהודה אומר אם רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת התקבלתי ממך חמשים זוז רבי מאיר אומר [ד]כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות: **גמ'** פשיטא מהו דתימא קיצותא עבדו רבנן [ד]שלא לבייש את מי שאין לו קמ"ל: [אם רצה להוסיף כו'[ג]]: רצה לכתוב לה לא קתני אלא רצה להוסיף מסייע ליה לר' איבו אמר רבי ינאי [ה]דאמר ר' איבו אמר רבי ינאי [ה]תנאי כתובה ככתובה דמי נפקא מינה[ו] [ו]למוכרת ולמוחלת [ז]למורדת ולפוגמת [ח]לתובעת [ט]ולעוברת על דת

לשבח

ארבע מאה זוזי מן חמרא. משמע אותו יין יהא משועבד לכך אבל היין עצמו לא אמר ליתן לה כדמיו של יום הצוואה: מפסדה מזוני. מרבה לאכול: דנייחד לה. בצוואת שכיב מרע ובעדים אולי תקבל עליה דאפי' גבי כתובה תנן (פאה פ"ג מ"ז) הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה רבי יוסי אומר אם קבלה עליה אע"פ שלא כתב לה [ד]לישנא אחרינא דהוי ליה כמחלק נכסיו על פיו ונתן שאר הנכסים לבניו והוה להו משעבדי [ס]ואין הבנות והאשה ניזונות ממשעבדי[ו]: כל שכן שריבה לה מזונות. אם אמר קרקע זו למזונותיך אין זה אלא אם לא יתנו ליך מזונות מרווחים אלא מצומצמים טלי קרקע זו להעדפה דאי לשעבדה למזונותיה הרי כל נכסיו משועבדים לכך: שכנגדי. אנוש כערכי וראוי לחלוק עלי: במזונות. בחוב מזונות שיש ליך עלי משמע שזו תהא פרעון לכך:

הדרן עלך נערה

אף על פי. אם רצה. בגמרא פריך פשיטא: שלא כתב לה. תוספת דמדעתו אלא על מנת לכונסה: והיא כותבת. אע"פ שלא נתקבלה מוחלת וכותבת בלשון שובר: גמ' רצה לכתוב לא קתני. אי תנא לכתוב לא הוה שמעינן מינה שיהיה התוספת קרוי כתובה אלא כמתנה מדעתו ואין שם כתובה עליו השתא דתנן להוסיף משמע נוסף על הכתובה שתקנו חכמים ושם כתובה עליו גם הוא מסייע ליה כו': תנאי כתובה. תוספת שהוא מתנה להוסיף לה וכן מזונות וכל הנך דתנן בפרקין דלעיל: למוכרת ולמוחלת. מוכרת כתובתה או מוחלת כתובתה מחלה ומכרה את הכל לפי שהכל קרוי כתובה ולא אמרינן לא מיקרי כתובה אלא מנה מאתים: למורדת. דתנן בפרקין (לקמן סג.) המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה כו' עד מתי הוא פוחת עד כנגד כתובתה לא תימא כנגד מנה מאתים לחודייהו אלא אף התוספת פוחתין והולכין: ולפוגמת. בפרק הכותב (לקמן פז.) תנן הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה אם פגמה תוספת נמי שאמרה לשם פרעון התוספת התקבלתי דינר אף זו פוגמת כתובתה היא ואם טוען בעלה התקבלת כל כתובתיך לא תפרע אלא בשבועה: לתובעת. שאמרו חכמים[ח] התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות תובעת תוספת נמי אין לה מזונות: עוברת על דת. בפרק המדיר (לקמן עב.) שאמרו עליה תצא שלא בכתובה לא תימא כתובת מנה מאתים אבל תוספת מתנה בעלמא הוא לא[ט] הפסידה:

לשבח

ארבע מאה זוזי מן חמרא לברת. וא"ת דבפרק התקבל (גיטין דף סה:) גבי גניבא יוצא בקולר הוה כי נפק אמר הבו ארבע מאה זוזי לרבי אבינא מחמרא דהרפניא וקאמר התם (דף סו.) דלא קנה רבי אבינא דחמרא לא קאמר דמי חמרא לא קאמר אלא מחמרא קאמר ואין סברא לחלק בין מחמרא למן חמרא ויש לומר דהתם נמי מסיק מחמרא לייפות את כחו: **דנייחד** לה ארעא למזונה. אע"ג דלעיל (נג:) נתחרט ר' יוחנן על מה שהשיאן עצה הכא אין גנאי כיון דבדעתה תלוי אם תרצה לקבל: **למזונות** ריבה לה מזונות כו'. תימה דבפ' המקבל (ב"מ דף קד:) מסיק דלא שנא אמר לכתובתה ל"ש אמר בכתובתה ארבע מאה זוזי דאינון מאתן גבי הבו לה ארבע מאה זוזי לברת ויש לומר דהכא דווקא לפי שהיא מוחזקת במזונות אמרינן למזונות ריבה לה מזונות אבל התם אין הבת מוחזקת אי נמי התם לא הוה ליה למימר אלא הבו לה ארבע מאה זוזי ומדקאמר לכתובתה משמע דעם של בעל קאמר ליהוי ארבע מאה זוזי אבל הכא דצריך לפרש למזונות יש לחלק:

הדרן עלך נערה

אף על פי. אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה מוסיף. תימה דעכשיו נהגו שכותב חתן לכלה מאה ליטרין אע"פ שאין לו שוה פרוטה דבשלמא כשיש לו הוא משעבד נכסיו לזה החוב והואיל ונתחייב אפילו נאבדו אלו הנכסים וקנה אחרים הם משתעבדים אע"פ שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ אדם משעבד דבר שלא בא לעולם כיון דכתב ודעתיד אנא למיקני כדאמרינן במי שמת (ב"ב קנז. ושם) אבל אותו שאין לו היאך ישתעבד[ה] נכסיו שיקנה אחרי כן כיון שלא נתחייב לה היינו דבר שלא בא לעולם ושאל ר"י לרבי אליהו והשיב לו דמצינו כענין זה בפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף צד. ושם) דתניא מתנה שומר חנם להיות כשואל ופריך במאי בדברים ומשני בשקנו מידו משמע בכל ענין אע"פ שאין מקנה לו שום נכסים אלא שמשעבד גופו לזה החוב מעתה ולכשיהיו לו נכסים חל שעבודו מעתה ואין זה קנין דברים בעלמא דקנין דברים לא הוי אלא כההיא דריש בבא בתרא (דף ג.) שקנו מידם לחלוק אחר שאין בה דין חלוקה אבל מה שמשעבד גופו להתחייב לדבר זה משתעבד ואין זה קנין דברים בעלמא וי"מ דכיון דכותב סתמא שיהיו כל נכסיו אחראין למה לא נתחייב הרי הודה שיש לו נכסים ואע"פ שאנו יודעים שאין לו הודאת בעל דין כמאה עדים דמי ומטעם זה אור"ת שכותבין בהרשאות והקניתי לו ארבע אמות קרקע בחצרי אע"פ שאנו יודעים שאין לו קרקע כיון דמודה שיש לו הודאת בעל דין כמאה עדים דמי[ט]: **למורדת.** אליבא דר' יוסי לא איצטריך דאפי' לא הוי תנאי כתובה ככתובה פוחת לה דהא אמר לקמן במתני'[י] לעולם פוחת והולך שאם נפלה לה ירושה ממקום אחר חוזר וגובה ממנה אלא לרבנן איצטריך שאינו פוחת אלא כתובה דתוספת נמי ככתובה: **ולפוגמת.** איצטריך דאם פגמה כתובתה לא תגבה גם התוספת אלא בשבועה אפי' היתה הכתובה בשטר אחד והתוספת בשטר אחר א): **ולתובעת.** פירש בקונטרס שאם תבעה תוספת שאין לה מזונות ולא יתכן פירושו אליבא דרבנן דאמרי לקמן בפרק אלמנה (דף צז:) משכנה או נתנה מקצת כתובתה יש לה מזונות אלא יש לפרש ולתובעת שאם תבעה מנה מאתים ושיירה תוספת דיש לה מזונות כיון דתנאי כתובה ככתובה הרי לא תבעה כי אם מקצת כתובה: **ולעוברת** על דת. דהואיל והפסידה כתובתה הפסידה נמי תוספת ואף על גב דממאנת ושניה ואיילונית אין להן כתובה ויש להן תוספת[כ] התם היינו טעמא דמתחלה כשכתב תוספת לאו אדעתא דכתובה כתב לה דהא ידע שאין לממאנת ושניה כתובה הלכך תוספת דכתב לה מתנה בעלמא כתב לה ולא שייכא לכתובה כלל ואיילונית נמי תוספת דכתב לה מתנה בעלמא מחמת חיבת לילה הראשונה[ל] ואפילו תמצא איילונית הואיל ולא פירש אבל הכתובה עצמה הואיל ואינה תלויה בכתיבתו אין דעתו לכותבה אלא כמו שחייבוהו חכמים אם אינה איילונית אבל עוברת על דת דמעיקרא תוספת אדעתא דכתובה כתב לה כשקנסוה בכתובה קנסוה גם בתוספת:

ולשבח

עין משפט
נר מצוה

קכט א מיי' פי"ח מהל' אישות הלכ' יח טוש"ע אה"ע סי' לג סעיף טז:

א ב מיי' פי"ח מהל' אישות הלכה ז ופט"ז הלכ' ג סמג עשין מח טוש"ע שם סי' סו סעיף ז:

ב ג מיי' פי"ח שם הלכ' יא סמג שם טוש"ע שם סי' נה סעיף ו:

ג ד מיי' פי"ח שם הלכה ז ופי"ב שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סי' סו סעיף ט:

ד ה מיי' פט"ז שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף ז:

ה ו מיי' פי"ח שם הל' כח טוש"ע שם סי' לג סעיף י:

ו ז מיי' פי"ד שם הלכ' ח ט [ופט"ז הלכה יד] סמג לאוין פא טוש"ע שם סימן עז סעיף ג [וסי' לו סעיף ז]:

ז ח מיי' פי"ח שם הל' א טוש"ע שם סימן לג סעיף יא:

ח ט מיי' פכ"ד שם הל' טז סמג עשין מח טוש"ע שם סימן קטו סעיף ד ה:

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) [לקמן פד:], ב) לעיל מו. לקמן פט: ב"מ יז:, ג) לעיל נא., ד) [פסחים פב. וש"נ], ה) [לקמן קד:], ו) עי' תוס' יבמות סה: ד"ה כי, ז) גיטין מח:, ח) לעיל ע"א, ט) [ועי' תוס' ב"ק קד: ד"ה אגב ותוס' ב"ב מד: ד"ה לגלו], י) סג., כ) לקמן קא., ל) לקמן נו ע"א.

◆

תוספות ישנים

א) [אבל אם הכל בשטר א' אפי' אין תנאי כתובה ככתובה נשבעת על הכל דהא בפוגם שאר שטרות נמי איכא שבועה. מ"י]:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דנייחד לה וכו' ואין הבנות והאשה ניזונות ממשעבדי. עיין לעיל דף מט ע"ב רש"י ד"ה מיבעיא ול"ע:

◆

הגהות וציונים

א] גי' הראב"ד (בראו"ש) **מדמי** חמרא (וכ"ה בריי"ף), והרשב"א גיטין סו ע"א העתיק בשמו **הבו לה** ת' זוזי **מדמי** חמרא, ועי' סמ"ע סי' רנג ס"ק לה ובקצוה"ח שם: ב] בבה"ג ובכמה כת"י במקום "גובה" הגירסא **כתובתה**, ועי' שמ"ק ומהר"ם שיף: ג] גירסת רש"ל (גליון): ד] מכאן עד סוה"ד ליתא בדפו"י ובכת"י, ונוסף ע"פ מהרש"ל: ה] רי"ד ור"ן וכת"י **ולא**: ו] נדצ"ל **ישעבד**. ובבארות המים **שעבד**: ז] צ"ל **דערכין**:

◆

ליקוטי רש"י

דנייחד לה ארעא למזונה. והא דלא אמר ר' יוחנן הכא עשינו עצמנו כעורכי הדיינין כמה שאמר לעיל משום שזה המעשה היה תחלה ולאחר כך היה אותו המעשה ולאחר כל הדברים אמר עשינו עצמנו כעורכי הדיינין כך שמעתי ולי נראה משום דהכא כדין עבד כיון דמפסדא מזוני אבל לעיל מאי הוה לה למעבד אם תלתה לאו פשיעה דידה הוא [רש"י כת"י משיטמ"ק, ועוד מגליון כת"י אחר]. **מפיקנא לכו רבי יוחנן מאונייכו.** עי' יבמות ס: ד"ה מפיקנא וסנהדרין ח. ד"ה מפיקנא. **גובה את הכל.** בין כתובה של תנאי ב"ד דהיינו מנה לאלמנה ומאתים לבתולה בין תוספת [ב"מ יז:]. **והיא כותבת התקבלתי וכו'.** לשון שובר ואפי' לא נתקבלה ור' מאיר אומר אינה יכולה למחול בעודה תחתיו [לעיל נא.]. **כל הפוחת.** אפי' בתנאה מלתא דתנא כל בתולה שאין לה מנה מאתים וכו' ואלמנה שאין לה מנה הרי זו בעילת זנות ש"מ דהכי אשמועינן שאע"פ שהיא גובה לבסוף דאין תנאו קיים אפילו הכי כיון דמעיקרא אתני קרי לה בעילת זנות משום דבשעת ביאה לא הוה סמכא דעתה אכתובה [לקמן נו:]. ואפי' בתנאה והתנאי בטל קרי לה בעילת זנות משום דלא סמכא דעתה [לקמן נז.].

◆

תוספות רי"ד

את עצמו. פי' והגזבר בא למשכנו על ערכו הקצוב לו בפרשה לפי שנויו: **אין לו לגזבר לא בכסות אשתו ולא בכסות בניו ולא בצבע שצבען לשמן ולא בסנדלים חדשים שלקחן לשמן.** פי' אע"פ שלא לבשם עדיין כיון שלקחן או צבען לשמן קנו אותם במתנה אלמא אין שמין לכסות אשה כשמואל. א"ל רבא לר"נ וכי מאחר דתנן מתני' כוותיה דשמואל אמאי הל' כוותיה דרב. **א"ל לכעורה כשמואל נקטה.** פי' לאדם כיעור שאינו מעיין ומדקדק לפום ריהטא נראה לו כשמואל ס"ל מתני' דעירובין[ז] אבל כי מעיינת ביה שפיר הל' כרב: **מ"ט כי אקנו לה אדעתא למיקם קמיה.** פי' ומתכבד בהן לפיכך אין לו בכסות אשתו וכו': **אדעתא למשקל ומיפק לא אקני לה.** פי' כגון אלמנה שהולכת ונשאת לאחר: **כלתי' דר' אלישוב** הוה תבעה כתובה מיתמי הות ממטיא לה לב"ד א"ל זילא מילתא דתיזלי הכי לבישתינהו וכיסיתינהו לכולהו אתו לקמיה דרבינא א"ל הל' כוותיה דרב דאמר אלמנה שמין מה שעליה: **ההוא דאמר נדוניא לברת.** פי' שכ"מ היה וצוה שיתנו מנכסיו נדוניא לבתו והי' קצובים להן בגדי הנדוניא כמה מלבושים כמה קשרי הראש: **זול נדוניא.** פי' שבשעת צוואה היתה הנדוניא נקחת במאתים ועכשיו נקחו במנה: **אר"א ב"א פורנא ליתמי.** פי' הריוח, ואע"ג דא"ל כי אמר אביה למיתב לה נדוניא מידע ידע דבמאתן מזבנא ומאתן זוזי שבק לה השתא נמי כי זל שיתנו לה מאתן זוזי אפ"ה ל"ל אלא נדוניא הנקחת במנה וה"ה נמי אם הוקרה הנדוניא שחייבים לקנות לה היקרים כפי מה שנמכרים עכשיו: **ההוא דא"ל** ד' מאות זוזי מן חמרא לברת איקר חמרא אמר ר"י (דניחא) [רווחא] ליתמי וימכרו היין ויתנו לה ד' מאות זוז ול"א כבר זכתה בשעת הצוואה היין שוה ד' מאות זוז ואם הוקיר הוקיר לבת: **קריביה דר"י** הוות להו אתת אבא דהות (קמרוחה) [קמפסדה] מזוני. **אתו לקמי' דר"י** בעוד שהי' אביהן שכ"מ, א"ל זילו אמרו ליה לאבוכון דליתיב לה ארעא למזונה **אתו לקמיה דר"ל** אחר שמת ועשה הצוואה כר"י, **א"ל כ"ש שריבה לה מזונות** דהכי קא"ל אם לא יתנו לך מזונות מרווחים כמו שאת רגילה עמי גבי מזונותיך מזו הקרקע: **א"ר אבהו לדידי מפרשא ליה מיניה דר"י אמר למזונות ריבה לה אמר במזונות קצץ לה מזונות.** ומכאן מוכח דר"י ס"ל כשמואל דאי כרב יתנו לה כתובתה ויסלקוה מעליהן: **הדרן עלך נערה**

אע"פ שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף נתאלמנה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה את הכל ראב"ע אומר מן הנשואין גובה הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה. פי' נתאלמנה וכו' היכא דקדים וכ' לה תוספת מן האירוסין ומ"ה אמר ת"ק דגובה את הכל דכיון דכתב לה הכל לפי תנאו, והא דאוקימנא לעיל הל' א' זה וא' זה מן הנשואין ה"מ לטרוף לקוחות מזמן נשואין שלא כתב לה אחריותא אלא משעת חופה ואילך אבל מן המחוררין גובה אף מן האירוסין, ור"א פליג ואמר דמן האירוסין לא גביא אלא מנה מאתים ולא תוספת שלא כתב לה תוספת מן האירוסין אלא ע"מ לכונסה וזה שכתב לה מן האירוסין כדי להבטיחה שכך הוא עתיד להוסיף לה אבל מנה מאתים גביא בין אם נאמר שיש כתובה לארוסה בתנאי ב"ד אע"ג דלא כתב לה בין אם נאמר דוקא שכתב לה שאין לומר שם לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה שהדבר ידוע שאם יכניסנה יש לה מנה מאתים ולמה כתב לה מקודם לכן אילולי שתגבה מן האירוסין אבל התוס' שאינו ידוע אלא אחר שיכנוס שהוא תלוי ברצון האיש אם ירצה יוסיף ואם לאו לא יוסיף אמרינן לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה והבטיחה מקודם לכן כמה יוסיף לה אם יכנוס: **פשיטא.** פי' ובמאי דתנן בפ"ק ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ד' מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים לא אמרינן פשיטא שהן היו כותבין לבתולה ד' מאות זוז והוא נראה שמוסיפים על דברי חכמים ואדרבה הי' ראוי למחות בידן אבל זה שאינו כותב לבתולה אלא מאתים כדברי חכמים אם רוצה להוסיף משלו פשיטא שהוא יכול להוסיף: **מ"ד קיצותא הוא דעבדי רבנן שלא לבייש את מי שאין לו קמ"ל.** פי' מנה מאתים אין טפי לא שלא לבייש את מי שאין לו להוסיף קמ"ל אם רצה להוסיף וכו': **רצה לכתוב לא קתני אלא רצה להוסיף.** פי' אי הוי תני לכתוב לא הוה שמעי' מינה שתהא התוס' קרויה כתובה אלא במתנה מדעתו ואין שם כתובה עליו השתא דתנא להוסיף משמע נוספת על הכתובה שתקנו חכמים ושם כתובה עליו גם הוא: **מסייע ליה לר"א דאמר ר"א תנאי כתובה.** פי' התוס'. **ככתובה דמי:** פי' דכי היכי דאמרת לעיל לא כתב לבתולה מאתים ולאלמנה מנה חייב תוספת נמי כיון דאמר הכי והכי אוסיפ' לה אע"פ שלא כתב לה חייב: